Ketabton.com

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar
Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښي خوندونه کوي

شاعر : اظهار الله اظهار

ټایټل : محمد فهیم انصاري

ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب

اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال

پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه

روبے اشاعت : ۱۵ ، اګست ـــ ۲۰۰۰ ء

پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکیډیمي پېښور

قیمت : ــــــــــ سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج

پېښور یونیورسټي

فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې درونـد پلار په نامه چې وائي

" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي

پوهه چې څومره حجابونه راوړي " ۱

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي

زما دې هیڅ نهٔ دي پکار بچیه

ربّ دې ودان کړه زما هر څهٔ تهٔ ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه

چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي

او ربّ ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

۱ دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بیلتون" کښې چاپ دے.
اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو ښځې ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستوماني سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو ړومبۍ مجموعه " راته غوږ ونو کښې ېنګړي شرنګوي "، کښې چاپ شوے دے. بایدچې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه " د بنائستونو د صحرا وریځې " کښې موجوده ده په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړکښې زهٔ د هایکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضونه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بحثي نهٔ متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېژندو په ځحه کښې د ټپې په اوږدو د ټوپک ایښودلو نادانۍ ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جانبداره يې واخستلې شي. خوله هرڅه نه وړاندې زه د ښاغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هايکو د پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفيه شوو اختلافاتو دې په بيا بيا نې ځايه ګردان نه کوي ځکه چې نو اُو دې ښاغلي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلے يم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي.

"راته غوږونو کښې ښکړي شړنګوي، نوم هم ښايسته او د ټائټل کټ اپ هم ښايسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پړې ولوستې يا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووايم، خو دا به ووايم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغليو معترضينو د قانع کولو دپاره مواد شته[٢]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقيقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هايکو شاعر ژوندے او معلوم وي[٢]"

لهذا ګنړو ناقدينو ددې خبرې په ترځ کښې سنجيده او طنزيه

ردِ عمل ښکاره کړو. د مثال يو څو نمونې دا دي:

"جهاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے[٣]"

دوېمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه يو او د ټپې د خالق نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هايکو يې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي[٤]"

د حيرانتيا خبره دا ده چې ګران تنقيد کوونکو ښاغليو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې د ټپې د اهميت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هايکو په تخليقي سطح د فرد د انفراديت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخليق کار فطرت دے ورته هايکو کښې د تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي کني نو دغه معترضين دې په خپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اُودې وائي که چرې د پښتو ژبې يو شاعر اديب په خپله ناماه نظم نثر، غزل، هايکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغېره ليکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې دَ پښتو دَ ادب پنګه او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او دَ مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دې رنګا رنګ اصنافو دَ سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے.

نوستو نکې دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"هېچې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے ې هایکو په اٰفاقي تناظر کښې دَ دنیا دَ هرې ژبې، ادب او طبقې ستر کې ځان ته را اړولي دي."[۵]

ددې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب ښاغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو دَ دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه دَ بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم دَ بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ما ته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او دَ دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دي او لیکلې کېږي. چې کوم مثالونه مې شته. زما په خیال ښاغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه یې راوستلي دي چې د هغوئ تائید شوې مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

ګران ښاغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون ټن اُفی ایټ ایټ کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید یو جبر قائم کړي دي. لیکي:

"ټن اُفی ایټ ایټ کو میټ نزي هوم کښې ژ من مېدلي غني هایکو د فحاشي اعلیٰ ترین نمونې دي بلکې دا به په ډ شوق سره ووئیلے شي چې اُفی ایټ ایټ کو میټ نزي هوم کښې زېر بحث غني هایکو ته بېلو پرنټ وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاعده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غني هیکو ګانو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې ښاغلي مشتاق مجروح دې پخپله اعلیٰ و ارفع ادبي لهجې پابندۍ ته غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې ور اقدام دے د غه

رنګ د ادب د خپل نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې ښاغلي مشتاق مجروح غني ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمېنځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکئ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورږدي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې تور و بتل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ورېځارې اوښودلې شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو ځونو پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لټون نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راشي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به تصور دَ چا وي لهٰذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښهٔ خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښهٔ خیال به په دې سبب نهٔ غندلې کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَ غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو هایکو باندې دَ فحش ګویۍ تهمت لګولے دے دَ نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبهٔ نهٔ راځي
نو دَ کوهي ټولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې کې بعضې ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هایکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنی دَ شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې دَ خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم دَ وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال ورستو ترې کښې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو:-

کوزېږي له سر راوړهٔ نادانۍ ګسنې
ګرک چې دَ کومې چرګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېړه ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په ښځو پړې نهٔ دي سستول پکار کښې نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستونکي چغېله او وائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده که نه دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقدیس که زما په هایکو کښې دَ جمالیاتي حسیاتو دَ ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته دې دې توبه وي. بلکې زهٔ دَ دا رنګ هایکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوی بېخي بې ځایه ده. چې کښې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا دَ هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه خبره دا ده چې بناغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو کښې هفوې فقط نفس کُشې او برګزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانے :

په ما دې خپټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مېُنه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشناغېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په ګوګو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے - هیله لرم چې ښاغلې مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې ګن تاویلات او توجیهات وي ګنې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسې

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکې دواړه قسمه شاعرانو ته دَدغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې. اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو ممبع ئې یوه ده یعنې جنس. او س که دَجنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

دَ ائې اینړ کو هائیکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

"زمونږ د پښتو نوو لیکونکیو د هائیکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زمونږ متقدمینو دومره څهٔ وئیلې دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هائیکو لیکونکي ما ته ټول سائیکو ښکارې زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو ټاکل راغلې دي چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نښته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي[9]"

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلې شي خو
په دې کښې څوک څه کولې شي چې اوس نوے کول د ټپې په
مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور او ګرځولې شي او بیا دا چې نوي
تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور موي.
بحرکیف د ښاغلي مضمون نګار د حوالې ددې ییک نه قدم
په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د "انې اینس کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلې دے. بیا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زه پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او ښاغلې ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوو لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وښلو دپاره هیڅ نه دي
پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګنې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرئیلزم، ترقي پسنده
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازمې وغیره کوم فکري
او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمینو د هغې خوب هم نه وُ لیدلې او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نه بریښېدل
زه دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخه بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي ګول
ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوئ چې ګني د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته ورسوو چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نه دي پرېښي زیاتې او
سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زما نه زیات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې بدې. لهذا عصري پښتو به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېروي او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خېښې ناست وي. دا حقیقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوے زیان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل اړخ دا هم دے چې نوي لیکوالکي هایکو ځکه لیکي چې ګني د بره ناه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عامر زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هایکو لیکونکي ټول سائیکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړې ده چې د هایکو خندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرې تر لاسه کړې ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته هم پروفیشنل سائیکاټریسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ډیپارټمنټ اختلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سائیکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سائیکو د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو ډېر په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کوي دغه وسیله اوټي آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال کره شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم ووايي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکي ول ل‌ا‌م وي او د ټپې خالق ګېږي وي علی هذا القیاس ولې دا به د مزاح پیدا کولو ډېره ښه او بوتي حربه او وسیله وي او هغه مزاح چې منبع په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الي اینډ کو هایکو د مضمون نګار ښاغلي شتاق مجروح د یو بل ملګري د دې احتیاج تعلق دے چې کښي چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي. ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه دي ویلي چې څوک دې په کوته شوي دغې اصنافو کښې طبع ازمائي نه کوي د دې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه چې څوک ووايي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نه کوي. بلکې د دې په ځاے دې کُشتي میرغپ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکي ښاغلي شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل ذاتي جذبات وراندې کړي دي خو سره څه اووائي زموږ قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلي داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې د دې د خصوصیت او مقبولیت راز هم د دې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او درېمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب دوي ارکانو مطابق کېږي شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ څپې[10]

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسرکو خو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ پروت کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي اډلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقاء په نظر کښې نه ده ساتلې کښې نو هايکو به يې د اوولسو څپو[17] او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نه راوستله يا دا هم ممکنه ده چې ددې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاګلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. ګني نو د جاپان درېمېنے هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا يې هم وضاحت لازمي ښکاره ؤ.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقادب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې د همايون صياد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نهٔ کېږي.

هايکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

بله اهمه خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداېږي لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترڅه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غاړ کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادي او معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي یا وصف غیر فطري اضافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځاے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داؤدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو ې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځاے شوے دے"[۱۱]

زړهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله راے نه ددې غلط فهمۍ خورېږي او اندېښنه ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې تر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع واړهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي خوبښتې او داخلي ارخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

د مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د دوستونکي ذهن پخپله دغو سلسلو کړیو ځپلو کښې راپیو ځاے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي ټوري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چاته داسې محسوسېږي نو څهٔ د فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي - هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صېب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي - د هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګنې شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي -[۱۴]

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ مسائل سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح دَ خدائے په قدرت دَ جوسي خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې دَ خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ دَ هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک دَ غزل چاربېتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې دَ معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو دَ ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته دَ جوهري دَ نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعویٰ کوم چې دَ اختلافاتو او مخالفتونو اېرې به دَ هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې دَ هائیکو په ورستو دَ یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو دَ مسائل سبب

دَ تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې دَ خیال لوړوالے، دَ جذبې افاقیت، دَ ژبې دَ نزاکت ادراک او شعور او دَ تخلیق دَ زړهٔ چاوُدون ځړیکې که په هر صنف کښې وي دَ خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو دَ خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې دَ ګلاب دَ ګل وړې دې په هر ګل کښې پېدا شي کنې نو ټول ګلونه به دَ خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره بې ځایه به وي.

محترم بناغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې دَ خوږې دَ خوند دَ بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم دَ ټپې دَ مدافعینو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې دَ چا دَ هیڅ قسمه دَ دفاع څه حاجت ورته نشته)

بناغلے دَ ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې دَ "ہائے کیوں" دَ سرخط لاندې دَ هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔------- اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں۔" [13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نه شي ساتلې اوس
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوندۍ راپیدا
کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوچې۔ ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نه وي لګولے شوے۔ بهر
کیف زه ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي۔ اوس که
محض د ټپې پېرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل۔ مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري۔ او س که څوک
نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څه اووائي۔
ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی
هم کوي چې مناسب نه ده۔ په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي۔ هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نه وېل غوښتل چې
په ټپه کښې تبب یا تپبّب وي نو ښه به په سهولت ئې دا وېلے
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي۔ ممکنه
ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څه ځانته منطق
وي. هسې څوک چې څوک تغزل ثابتول غواړي۔ نو په کاڼي
هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نه شي۔ بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نه شي کېدے چې د هایکو دې درو مرو درې مصرعې وي۔ باید
چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه۔ بلکه
د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د
ټپې سېلابونه یا څپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څه بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

ترې راپیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په کښو. ځرونو کښې لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلے په دا قسمه ځلو نظر ثاني ضرور کوي. بناغلے دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم بناغلے اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به د اسره دا هم مني چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لنډې مختصر او د وړې مختصرې په معکوس ترتیب سره. ولې دا دعوىٰ په هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوىٰ.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخلیقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نه کړي که چرې دا خبره او منلے شي نو پښتانه به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووینځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپیدا کېږي چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړه یا خاوند وېل کومه هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي ته نه وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بیا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې بناغلي اباسین څه خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دا دې خبرونه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہوسکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کرسکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہوسکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔" [14]

زه منم چې تشبیهه چرته هم ناممنه وي خو اباسین صیب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې
ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې
لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین
به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د
موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي.
ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي
چې په موټر سائیکل د درېو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے
شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې
ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
سائیکل د درېو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم
اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره
ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو
نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل
د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے
خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے
اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف
کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې
کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے
زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ
ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
واخلي نو پښتانهٔ ې په خپله توره او په خپله وینه
حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل
کوم صنف خپل کړي نو بیا ې نهٔ پردي کوي. اوس که
بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د
قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو
وجود د ټپې د پاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې
هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه
یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې
د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هائیکو د
ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي
اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په
موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے
په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه
ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو د ژړګه
"څریکه" "ترایلي" او هائیکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي.
دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې وُ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې ځ په وړاندې سفر جاري و نهٔ ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پوښي نهٔ ده وېشلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یواځې "هایکو" داسې تېز او تُند جاپانې صنف
وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د ډیوې تنه وړې وړې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې بربنېږي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تېندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ پېدا کېږي
ادب ځکه شریعت کوړتې خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګڼې هغه دې د ادب درېمے مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایو ځائے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمي او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کېدے
نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وئیل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هیڅوک ئې هم او نهٔ
منئ. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاڼتل ورکوي.
واللّٰه اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هایکو ته
بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هایکو د تخلیقي زړهٔ
چاودون را زېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دی دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوی دی.

د ساهو لیکوالو د غونډې څلېریشتم اپریل دوه زرم د روداد ترڅنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صېب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړې آهنګ راپیدا کولی شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صېب په خدمت کښې عرض دی چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمی نه راځي. دوېمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لې، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسله کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدی شي چې

د زړه راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړی دی.

د ذکر شوې روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې ځکه خوښېږي او مقبولیت یې بیا موندلی دی چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکې صنف شته. اوس تحقیق پکار دی چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلی ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلی ده. - ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق او نکړو او څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلی شوی شعري صنف دی. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رایې په دې لړ کښې بیخي درسته ده. ځکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلې شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دی لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي
جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي
چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو
دې د پښتو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتې
او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال دے چې د
هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا مې
سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ
د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې
نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل
مضمون " د پښتو ادب کمپيوټر هايکو " کښې تفصيلي خبرې
کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم
څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه شته خو
ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان
نه لري او په ذهنونو يوه ستړې کوونکې خاموشي
خوروي. د مثال په طور هره ټپه د " يا قربان " يا " لکه زار "
نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه
کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددغې ډانګورو د ملا تړه
بغېر يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان " يا
قربان " د ټپې لازمي جز و نه مني. بحر تقدير ددغې نزاعي
اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هيڅ
حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه
شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راوتلے
چې زما په خيال د ټرکيب يو دنګه دے.
ښاغلې پروفيسر داورخان داؤد ليکي:
" د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هيئت FORM
بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه
مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي"
نه پوهېږم چې ښاغلي داؤد صيب د ټپې يوې نيمې
مصرعې په ذکر کښې " يا قربان " په څه مصلحت نظر انداز
کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه
کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے
که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه
اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به
ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې
بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو
مطابق د نوي فېشن معقول او رنګارنګ جامې واغوندي
نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا کانو ته ګلکول په
لاس اوورپېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين
او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه
بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

Scanned by CamScanner

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوی سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښخې د ستومانئ لرې نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ورستې شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانئ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کښې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واورَوي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. ښاغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اند ښتې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان تړې ساته ښځې اوږده لړي لاسونه
کړي به خازه ستا د رُخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اند ښنو خوار کړل تر شو دو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه.
او دا هم چې دې شکل ته تجربه ویل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نو زایېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښو دلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي.
(لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنوانا تو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمېو مصرعو سره په قافیو کښې تړلي دي او بیا لې د یوې ټپې په تړون

نظم سره ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته ویلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپیز هم د ټپې په سټرکچر کښې هیڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهېل خټک د ټپیز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هیئتي تجربې نه دي بلکې په آزاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګنهو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان ور رسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاتي ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او ځنډ کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هیڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلے دے.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نه دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداری سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالی کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتو په سیمه نه صرف ځواني او جوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې بې کچه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري څیزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما یقین

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو د اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې ډېرې ښځنې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګنې زه هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دا به بد به کوي. زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي - چې ژبه او ادب پرې وده مومي - ذوق ته پرې تسکین رسي - ذهن ته تفریح بخښي - ضمیر پرې رابېدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زه محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې د دارې مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نه ده - بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هېڅ دور اندیشي او دانشمندي نه ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نه اوس هایکو دومره ورکه سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخذات

(۱) اَزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مۍ ۱۹۹۸ء .
(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونوکېنې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .
(۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .
(۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، اتى اينډکو هايکو ، غير مطبوعه .
(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونوکېنې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو حيدر روډ پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .
(۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .
(۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، اتى اينډکو هايکو ، غير مطبوعه
(۸) ايضاً ايضاً ″
(۹) ايضاً ايضاً ″
(۱۰) پروفېسر داور خان داوُد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور
(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت يوونس نيې جي ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -
(۱۳) اباسين يوسفزے ، ہائے کيوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن
(۱۴) ″ ايضاً ″ ايضاً ″
(۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -
(۱۶) اباسين يوسفزے ، "ہائے کيوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -
(۱۷) پروفېسر داور خان داوُد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء
(۱۸) سعيد ګوهر ، "دَ پښتو شاعرۍ او دوه اصناف" اولس کوټه ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره مننه -

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه٬ ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

○

اے دَ کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړهٔ دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

زهٔ سنګسارېږمه
نشته پروا که
پکار نهٔ دي
مرمه په دې چې داسې
کوي نهٔ خوند کښې لاس په ګل دَ
کاڼي

○

شو پورته یقین نه هر څهٔ له مې نن
کوي فرق کښې بچو هم چې میاندې
اوس به دَ چاچولی ته ځان غورځوم

○

ربّ دې کړه وران دَ پښتنو وطنه
اوس دَ کښې غنچې دَ ژوند پاتې نهٔ دي
زامن دَ پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړي
ځان کړي ناجانه بیا مې نهٔ پېژني
ځور به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د اشنا ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېتې کښې اوبهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوٌمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډېرې ختې دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانديکور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

○

بل څوک به څرنګ رانه تاخپلوي
دومره پاسته که ددې خوړ کاڼې وو
نو کېدړانو به وو ټول خوړلي

○

شمېر زه دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انګړویو له غمه
مینه کوه خو راتر غاړه نه شي
چې دَ جامو استرې مې مانه نه شي

○

بازار کښې ګرځي ښځه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

○

شېرینې ښځه داده چې زړه کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غله دَ قاضي کور. کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راوځي
رب دې جوړې کښې زمونږ خیر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تبې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې راته سور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخي د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېرم که مې ټول کلي په کاڼو اولي

وايې زما غریبي بدې نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائي په کږېږه دې نصره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپوري کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمنا خو نه ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په خه فريب کښې کږېږه ئې ته
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پټو سترګو پرې ياور مه کوه
شيريني پام کوه چې تېر نه اوځې
د ملا منډه د جمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځايه نه دي ويرېدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رپېږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار دَ ړندو دے تاته ښـهٔ پته ده
تهٔ دَ کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شې

رب دې کړې خېرخو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلې

څهٔ ننګيالې دې قاتلان دَ سيمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونړه جولۍ ته دَ دښمن غورځوې

ناپوهې خېرخو بې حسې خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شې
څوک به په کانړو کښې قلم ټکوې

خاورې به پوے شو دَ تعليم په مزه
مازيګرے چې شې چپو ته دَ سيند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانيسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لرې
بس دَ هوا په لور روان دې زغلې
څوک دَ پېريانو په ډولۍ پسې ځې

Scanned by CamScanner

ستېړی زمونږ د لارې ځنار خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بنګاې ناه په يو دو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې واړي
کوه چې هرڅا سره مينه کوے
خو شي له ځان کور ته را اورسوه

په هيڅ فريب دلاسه کېږمه ناه
کټ چې پردے شو خودَ نيمې شپې شو
ستړګي مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے يم

زړهٔ کښې ئې اور د مينې بل ځنګله شي
د ځپا په کور کښې چې شړيني نهٔ ما
لوړه ژوندي انغري مړهٔ پراتهٔ دي

ځمه سلام د هواکانو په رخ
يم د سپېرپانو د ډولې په مثال
ځان راته ماهٔ سپاره بې کوره نهٔ شي

شونډره مې رو رو د ښځې شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرمه چې
دوه تورې يو تېکي کښې ځانځ ځنګه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړې وهمه سرچینه یم د ژوند
تا به لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې ستر ګې پټې کړې نه وي

زه خو دنیا ته فرشته بنکارمه
بزیره له دغې ویرې نه خرایمه
چې اصل څنګ مې راپه ډاګه نه شي

څه بې حسې ده په ماحول کښې دینار
پراته دې قتل توریالي د وطن
زه هغې مون باندې بیګم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څه وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خونبه خپله کوې

د برسنلړې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نه شي

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نه راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

واڼې ځوانۍ به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګۍ ته غاړه نه ږدمه زه
ځه به مې اوس کفن کښې هم نه وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختۍ بې ځایه په وړو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مه دا یه دا چې فرښته یمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کیږمه نه
زه دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نه وایمه
خو لږه منږه تړې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زه
شیرینه اوواڼې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې یې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائې چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائې له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائې که اور ته مو هم واچوې نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مرې کېدې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبايللې که پوزه کړې

او وائې خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوېته
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

غوښتنې ستا تورې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما په ښځې ویلې نهٔ وو
خو واره چې خولې مېږو اوخوړې

څوانه څوانۍ او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وو موږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زموږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي کنې ښځه به نهٔ وي
موږ خو په بیعه ځان له ښر اخلو

تښتېته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوتې اویو کښې ډوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدایه ښته دښمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکې مسکې ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
کنې نو زۀ خو د قاتل اوښکه یم
مالۀ به څوک په زړۀ کښې ځائے راکوي

ژاړي له سره لوپټه درې کړي
وائي بهر له کوره شپې مۀ کوه
کنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نۀ ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نۀ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړې

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کېږدۍ تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې مې ځان له د بڼتو څوکې

Scanned by CamScanner

شپه کښې له کوره پښتنې نه اوځي
مرګ دې روا دے خوځه خپل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو توره شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شېرینې زما
دَ زاڼو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسې بې خوندې نو تهٔ
دَ خپل میړهٔ خبره هم نهٔ منې

هړو قلم تړي راخستلې نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وایې
راله په لاس باندې ګهړۍ جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وایې چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به ځاروو ته بوتاوه کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتي وي خو
کېږ شوي اخر د لوېټي پسکي کښي

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که يو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هيڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تيندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو بالنه
پلار يې په مونږ باندې جرګه کړې ده
لور يې د شپې تيارهٔ کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلي شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک يې پلوُ قدرې هم اونهٔ وينې
کور ته د شپې تيارهٔ کښې ځان رسوي

طوفان يې يو نسي جولۍ ته د چا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته خو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور يې نن پلار ته په حيرت اووېل
خدائے شته چې لور مو واده کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پوهېږي کوم نکرېزي
رانه چې بل وطن ته ځي مېلمه
نو سرهٔ لاسونه دي په شرق اونګي

د پښتنې کومه ادا اوښتايم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ يم
له آئينې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سر توره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېټه لوېټه

ساړهٔ ساړهٔ اُهـونه ښاله کوې
ستا د خوانۍ تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د داورې بتان

زهٔ ښهٔ تپوس کوم او تهٔ ښهٔ وائې
يوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښ باندې سوړلي کړېده

خو ښاه دې خپله ده خو ياد اولره
ګرځې به تل خاورې په سر سپوڼى
چې د خاوند ستر ګو کښې خاورې نولې

د ښار ما حول درنه ښادر لرې کړو
ياد کړه جهاز چې به راپورته شونو
شوې به کوټې ته په يو دو دننه

وائې بې ځايه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ ئې له ځان سره حيران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلې اُنګې کښې په خرپوسو شولې

یم د تعبیر د بلاګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بهره باندې پیاز ګرځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بهره وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خوړ غوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کله نه

مهمه دا چې ستا د زړه ښه شه مسله
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي تورې دي
کورته په وېره مړده پس راغلمه
په سرو جنارو مې استقبال مه کوه

دومره زېښلي یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوکنډلې
واښې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
موږ دَ ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته ويل چې کله مهٔ پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر ماښام ئې
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ يکنګ په خوند يوے شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدې ما
شپږينه ماته مېلوګان ګېروي

دا نهٔ چې يوے نهٔ يم په سود او په زيان
خو چې خبره دَ پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ کمڅو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

خدایه! شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما او وینې
څه راز داري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه او وایه چې څوک یمه زه

بنده روغ رمټ یم چې بصر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړې دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپړلو پسې ړندېږو څکه
مونږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړې دے

مونږ به سپوږمۍ ته وو پخوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کښتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سیوا له دې نه څهٔ وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزیبو سره

ددې ستم به څهٔ تعبیر کوي څوک
ښهٔ چې مې غرق کړې نو ښېرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نهٔ کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګېړې شوې
د میاندو تېنو کښې شودهٔ اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ ټولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانهٔ شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زړهٔ د ښکلو نه تپوس کومه
د زړهٔ د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوشحاله یم چې دې ښکلو زما

چې يې په زړه پورې ښه کلک اونيسم

د ښائستونو ، د جمال شاعر يم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه

په سمندر چې بارانونه کښېږي

او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما

وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوله

مور چې د لور له سره شال رابنکلو

څوبه په خپلو کښې ښتو کوو مونږ

څه چې ارمان د زړونو اوړوو

څوک د اختر په ورځ روژه نه نيسي

ساه راله ووبه د سپرلي هوا کړه

اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم

د ګل سينه کښې هم د کانې زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه ، غلے شه بس

سکنې ما ښام دے لاړو نمر پرېوته

خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوږي ماړۀ شو
څو ملکان د کلي
د لوږې مړۀ شو

○

څمه چې وړاندې
نو آسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

قد مې لوښږي
او جینکۍ د ککلاي
ماته پسخېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما آینې ته کتل
ځان راته ورک شو

○

مخ ئې بد رنګ شي
چې پېري هوا اوګي
آئینه زنګ شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شېرېنۍ مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اوواېه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وايم رښتيا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځي

Scanned by CamScanner

دا مینوي شرېږي
په هر قدم غوخوي
د عاشقو څېرېږي

اور کېږي الغېښتي
ستا تصویرونه گورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړ ځي
ژوندانه د سوال، پیاله او بو
چرته کېږي گرځي

په تال چې ځانگي
ځني زړهٔ ستړي پېغلاي
اور ته وردانگي

ځه چې دې بنگل کړم
خدائے شته د هرې سیمې
خاورې به گل کړم

نیت دې خراب دے
کېني نو هر وکړے
گل د گلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بنې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتیږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همیشه
پی دَ بیوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له کړېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر دوښه زیات شي
زړهٔ مې په داک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
ویښې خټکېږي

○

سپېلي پېچې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

○

داښهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ماته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

هسې به ډنډ شې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کومې به شنډ شې

شمارې بس ستورې
دَ شپې راپاسوې ما
کار راله ګورې

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ ګلو لښتې

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اووايي پوے شوي
تهُ چي مئين شوي په ما
لاړلي توے شوي

تيکاله غواړي
لمبه چي نکرم تنور
بچيي مي ژاړي

کور مي زړهٔ تنګ شي
چي نيمه شپه چغه کښي
دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسي ژاړي
نهٔ راځي خولي ته بېرته
توکلي لاړي

دا څهٔ قيامت دے
ځواني دي شوخه دهٔ او
تصوير دي نت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه .
نو ځکه دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پښتنې تپې
زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري ککاړهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي ناهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هوا په رو شي

○

ځې زما سپورے
وائي هر څهٔ منم خو
راته به ګوري

○

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته ځغستېږي
وائي غني ډېره ده
واورې ورېږي

○

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو ګل اندامه

○

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پساړونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې گورمه زهٔ
دار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه ځ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلي خلق څه ړانده خو نه دي
خدای شته مرګ ته به دې لاس پرېوځي
چې د هتیانو غلا په تیږه کوي

اووایې ټول د اکیجن کسے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږې څله
څوک ښوني نه دي چې تا یادوي

زړه غوځوي د اوازونو فرېب
چې مینانو ته نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کېنې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده د ژوند
خپړې مو اوخوړې جذبې د وفا
یو بل ته اوس د مینې خط نه لیکو

د خپل بنایست له زوره نه دي خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
دېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شیرینې تا سره له دغې ویرې
واده ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتابونه په نظر کښې لره
زړه به له خپله کوره ورک نه ؤ مه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورۍ په کومه ورځ او نه کړي
بچي یې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته اوخېژي په سره غرمه کښې
زر د کونترو سېل را والوځوي

ناساپې کړنګه کړي نیازبینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اووله
خو چرګکي په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

دَ زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په يو درز دړې شوه

يو سم چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ اديرې حدونه
ټول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره ايره مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېړګي يې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووئيل
دَ لېونۍ شونډې يو رپ اونيوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انسترویو اخلي
ساه په سکیندو شي ځځ په کرانه واني
ستا سوځه خیال دے دَ وادهٔ باره کښې

په چاپېر چل کښې خرابۍ دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
ویم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو دَ چا دپاره
دلته چې قدر دَ جذبو نشته دے
ښځې به څوک په درسال کښې کوي

ته دَ ژوندون دَ مایوسو علاج ئې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک دَ سحر نهٔ کوي

داسې نڅوره کړم ازمېښتونو دَ ژوند
شپې ېنې ستا خانه بد وش یادونه
اوس دَ زړهٔ دشته کښې پړاوُ نهٔ کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماډي ګیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم د چا، سزا د چا لوېږي دلته
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوو
ګني خو بونه به مو هم کړو حرام
موږ د چا میراث خواره خو نه یو

زړه یې غلبیل، زلفې یې تار په تار وي
وېل یې زه ډېره بې خونده یم
ګني نو ته هم هېر دې شي له چا

شیریني اوباسه زکوة د حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نه کوي

سر به بې ځایه درله څه خوږوم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

لاس راله مهٔ راوړه ناداني جينې
بلا کړمي دهٔ په وجود کښې زما
پام چې پښتړې چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووينې
چې يې سرکند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شيرينه اووائي په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لاديه
ويرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چې څهٔ بلا يې ته ئې حسه جينې
زما د زړهٔ دَ قيامتونو دروازه
خدائېګو دَ کاڼي بت کښې ساه راولي

يې دَ سرو سپينو خزانه شيرينې
درته خراب دَ چا نيستونه نهٔ شي
کمځي را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تېندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږو وږو لاروکښې
وه کلالې سم کړ خپله شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري ځه کوو
درانهٔ پېټي وونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نيغه کړو

پړ ږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چهره يې مه کښې ستومانه به شي
توري څڼې دي که لاپاري شولې

وايم چې تړولې ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شيرينه اوواڼي قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړهٔ
ستا هايکو رانه ټپې هېرې کړي

دوه ورځې ژوند دے تا ته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېرمنې
سر کښې پړ ږده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شينږي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه یې له سترګو ګلېدو اوو وېستم
ما له قسم را کړې چې غږ مه کوه
او خپله تهول کلے خبر کړې په ځان

○

شکر دے سترګې زما اوږې نه دي
غریب سړے یم خو ګل ښاښکې زما
د چا عشق نو ته پسخېږ مه نه

○

ګن تصویرونه شي خواره په ذهن
عېږ چې په نیمه شپه زمونږ کلي کښې
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حس انتها خبره ولې نه ده
غږ تهول چې ګل شي په قیامت کښې د ژوند
ځان را ته وېږ خدا شکو پیکه ښکاره شي

○

زړه مې اونیسي، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل نه کوي
کور نه په نیمه شپه پهر مه اوځه

○

سینه ته ګلونه ورنګ ندار کړې وائي
ځه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږ ه مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رانیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

○

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

○

وې د ښائیست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نه پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په کڼو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپېږ ینې ما په اسمانو نو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

○

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
بیغلې دې تا سره سیالې نهٔ کوي

○

توبې ویستلې یو نوکس وبُل ئې
کور کښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، ريبي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سري شته دے

تاوده، ساړه که دي د زړونه اوبيدل
پېغلې مستې به درنه تورې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ويرې نهٔ پرانيزم
زما د زړهٔ په رنګې تېق اونهٔ چوي
تهٔ چې شرېنې پوکښې پرسوې

زغم به کوې د هر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مړي ته وانهٔ چوي
د کور انګڼ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ د ټول کلي نه نفرت درکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بيا به ترې ګرځې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

ژړونو کښې اور د مینې بل کړې ګټې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدایګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واوریینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښل ئې راغله یووېشتمه صدۍ
ځې چې د کور درشلې اوغورځوؤ

شپږینې زړه دے نرم تړوے نه دے
نمانځې اوښکې عبث تویوې
کاڼې اوبو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو بغري شي
اونغلي خپلو کښې وران بیلوي

لېږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نه وي
نو په هاګو باندې بچي نه کښېني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سری دي سر تور ي نهٔ شي
تازه تازه غوميږي غوميږي پېغاي اوس
کسڅي خبرات پسې ، داکي غوړخوي

فتنه فساد به تړي چوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوم چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بېځي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې تول دي په اوبو وړي دي

لاړه شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګ ي
خالق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

وېل مې راغله يووېشتمه صدي
دې کښې کوشه کښې يو ملنګ چغه کړي
سحر را اونهٔ ختهٔ شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندي ستا يمه
خو داسې کومې مجبورۍ دي وي نن
فريم نه چې تا زما تصوير درې کړو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوس خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په ځنګل به مې اوده پرېته وې

دېره کم عقله يې زما لېونې
اوس د چا خولې خو څوک کنځلې نه شي
زما په سر پاسره شر مه کوه

مونږ په جامو کښې نه ځائيږو وپه دي
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کور که سوروان شو نو پروا د څه ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتې راکوې
ستا په کنارکښې خو اوسېږمه نه

ورته مې او وې حیثیت څه دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډه نه شي څوک
پر تو غابښو نه جوړوم لالیه

پېغلوکې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاس وته ناسته نه يم

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تق اوچوي چې میچن ګرځوي
شپږینې غمبږ به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږ ته دا ښستي غوښتې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بنجې د شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زهٔ د بې خوندهٔ اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي د نکهت قافلې
لله د ګل ورمه ورمه خوږېږم
خوبونه وینم تعبیر ونه ویښتم

تپوله د زر او زور خېره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هله پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوی زړونه دي
د پلار نیکهٔ هله ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوې

لږه سر تېزه ده بد خویه نه ده
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې پچ
زه هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نس پېتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اووائي، خان ویېل چې ښکار الله به خو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمینو لباس
په ما د اوسپنو نیني اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه وهي

زړهٔ به آخر څنګه زما شي په ځاے
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کښېنمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

ښکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کښېنمه نه
او لا مېوه يې هم نيولې نهٔ ده.

دې کښې څوک لاره دَ منزل اوموي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
دَ اورکو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې کړې ځوو
چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق دَ بجلۍ شي دَ باران شپه شي

باران شپې شپې وربږي مګر
اورونه بل دي دَ نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تسندغرے زړۀ مې اور اونۀ کړي
شا به شېبې شېبې را اووړېږه

دَ خدائے کارونو کښې څوک څۀ اووائي
ما چې ئې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کربلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلي مئين شيرينې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستوماني اوباسي
ګني نو داسې چرته شوې نۀ وو
دَ کوثر غنچې او دَ چينار اونو کښې

وائي جولۍ بدمې تر څو خالي وي
ګلونه نۀ کېږي انګڼ کښې زما
ما چرته شاړ کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړۀ تاؤ کموي
دَ پشکال خوب چې سېوا شي کله
پېغلې څارې دَ بارانونو لاندې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له ننهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پښلا کړم پيدي
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه د سپرين ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلوکې هر قدم په خيال اخُله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وي کارونه کوي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې خهٔ غلا ده ضرور
ساک ترې سيلۍ يوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ درزا راله په ځائے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ کړيال، شېرينې
وايم که ما بانډې څوک ورځې کوي

ګڼې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروکان اوترې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځايه اوس فرياد مه کوه
ستا د سينو غوټې هوارې څه شي
پسې چې ماشوم له د فيډر ورکوي

○

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بيا راشې غوږ کښې راته پټې اووايې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

○

سم له ما بنامه چراغونه وژنې
په تاکښې څه ناڅه تياره خوشته ده
خدايه شته له ما سره دې بيا ويره کړه

څنې کاروونه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونې خو کله
کمکلونه کېنزي د اغز اونو کښې

○

تا بيا کومه د يو نوي سفر
اوس په په دې باندې څه زړه خوږېږي
د خوب تعبير مې اپوته اوخته

○

او ښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د کودر په غاړه
قطار قطار پېغلې تېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوېح کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړهٔ زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړهٔ د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړهٔ زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک ډېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وېل ئې
پېغور د مرغۍ مې درله هم راوړی وو
اې د انځر ګله چې څرته به ئې

څهٔ زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلې نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائې راکړه د زړهٔ په کور کښې
تا ودهٔ، ساړهٔ کله د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونیا شي ګلې

شېرینه ګونجې په تندي راولې
وائې رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دې چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
او وائې ټول خوندونه یو رنګې دي

ستا د ښائیست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان او پېژنم
ما د بوډۍ په ټال کښې مهٔ ځانګوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو همځولو ته شېرينه وائي
سر ته ئې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونيه
درنه په لاره تېرېدلے نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور وروته بند شي په چا
نو غاغا چا سره لار اخلي

ئې د نازونو اسوېلي شېرينې
ځان چپاله ورنه کړې په لاس منه
کښې رنګونه به دې ټول والوځي

وائي ګيلې دې په سر سترګو منم
مانه باد وړېږي غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

ميانډې په داسې پښتنو بورې شه
پاسي پردې تور سرې او تختوي
بيا ئې د خوښه د خوک تپوس نه کوي

Scanned by CamScanner

دې خبرې څه جواز خو به وي
خدای شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېپوس السوځې

خدای شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکنې خوښېدې سوزي

کور کنې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نه شي خېس
ښځې راپاسي خاوندان قتلوي

تېښتا له خپله ځانه څله کوې
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدای شته د کور اوني څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېني
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې وارې مې ساګانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ دې له غمه تېرېدلے نهٔ شم
هر څهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار رابانددې مهٔ جوړوه

په مرو حساب دي تماشګير دَ حُسن
ستا دَ نظر تاوُ يې چې اووهي نو
دَ کيکدانو اوښي چېړه اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دې شوې اوښکې په مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے يمه
وائې که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کېږدۍ کښې به اوبهٔ اوڅښمه

خوښه دې خپله ده خويادا اولره
چې جوارګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داوُ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته دَ هوا په آس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نه شې

اووائي ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واروي شپېلي کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دي شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدائګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې د ښار داسې پيکه پيکه دي
لکه چې خوند تر ښاره اوبو اوړې دي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې ښکلې نغرې کړې
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
ښکلې تور سرې چې سر توري نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شپې ورځې او ښه ځوانۍ تېره د مېنې
بابا ئې کله لرې چېرته اوډرېږي
نو هسې اکاڼي مسو د چم پېغلې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووئیل
ګرانه ! که ماله دې پتلون راوړه نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده بېغې لشه اوویسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو د بوټي نه بلا غوښتله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره د لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملامه ترهٔ
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو يې ودونه جوړ شي
مياندې په سپين سر ګډاګانې کوي

واېې له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئ چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ د پردي ډېران څخه يمه

ماتېږي کانړے تل په کانړي باندې
زهٔ د جاروګے چاته وهلے نهٔ شم
وركړي ما نهٔ دي ډېران له لتې

زورمې په ځائے دے خو غورځنګ نهٔ کوم
ګټنې په ما باندې د ښار مېرمنو
نن د ګلدانو غوټې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدايه شته هيڅ ته ملامته نه يم
لوړو او تندو که وژلم نو هم
څړ ته مې لاس ځاته نيولے نه دے

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زه
شيرينې تا سره مې ښه کړې وو

خدايګو په خوند پسې د ژوند رانده شو
اے د ځوانئ د تقاضو سپړليه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شيرينې ډيره نااوزګاره يې خو
ته چې له ځان سره يوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته ياديږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه ختې
آ چې بد خويه يادېده کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندئ لره خوږ دې کړمه
زه به چکر کښې خامخا راتلمه
راته چې ملا ستا په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له د سیندونو نه ځم
هسې ترې هم زړه صبرولے نه شم
او د مېنې غوښه بلا کړمه وي

سرتوره مه شي خو د ناز مېرمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چې ته له دغې غمه مړ نه شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځوانې رانه شي

چې څه کړې هغه به رسېږي مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نه شي
پر دو پټو کښې کروندې مه کوه

یو ځاځکے وینه راکښې پاتې نه شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما د خپو لاسو نه دم اووته

اوخاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تا ته به ځان قلقلاخان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

اوواڼې توولې د قسمت لوبې دي
خلق لګيا دي سنړاکان لوټي او
زمونږه لنګې مېښې پېۍ نه کوي

وائي تر څو پورې به زغم درته کم
زه درته کور کښې لمغړې کومه
ځې به کوڅو کښې لوغړې کوې ته

کم عقلې هسې پرېشانه يې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه وي
سترګې به بوو باندې درنېږي کله

منم چې ګرانې محرومي مو دې خو
کلې زمونږه هيروشيما نه دے
چې د سپرلو پکښې ورې مې شنډې شي

مينه اوباسې له زړګو نه وېرې
اوس که اوښان ساتې شپېړينې زما
نو دروازې دې د کور ټيټې نه شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نه اودرېږي
آسونې مې همېشه يادوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي دَ ښایسټ رنګونه
ځان زهٔ دَ مرګ ښکتو ته نیسمه خو
لکه دَ سوي لاس یه تا ساتمه

اووایې تول دَ اکسیجن کمې دې
هیڅکو ته هسې خوشحالېږې ځله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بېلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره ستړه کېنې هم هیڅ نهٔ شمه
دَ کوهې خټه په کوهې اولګې

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره ځلې ورته اوغورځېږې
خو پلیتېږې نه روانې اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه دَ رقیب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په فریب کېنې ځنګله راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کېنې سرسپین شواو
تهٔ لا دَ توي پشکال کېدې ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو ښخوندونه وهي

خپله ګناه چې يې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هيڅ غږ مه کوه
غل څوک دَ کوره پورې نه زغلوي

مصروبانو دې شک کښې اچوي ما
بيا دې څه ګنده ګنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما دَ زړهٔ درزا بې ځايه نهٔ ده
ستا په وفا باندې شکمن نهٔ يمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ويرېږمه زهٔ
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
جوړ په دې ګلې کښې چينې اوچې شوې

وېل يې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړهٔ داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوتي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هر چا په ماګران دې ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړه کړي چې ترې خلاصه شمه

○

چې مې په زړه باندې تياره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغور ځوي
وائي را اوړسېږي سپېره بابا

○

را باندې خوا دَ خلقو مه بخوره
مونږ ه چې خپل منځ کښې جنګونه کوؤ
خدائے شته دَ ډېروېکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا دَ وطن په خاوره څه شوي دي
چې دَ چينار اوني له مونږه اوځي

○

رب دې کانړه کړي دَ شيطان غوږونه
نيه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېشو ليچو خوب کړے دے

○

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګنې
تا به په دريو کاڼو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

شېرينې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې ګوزک نه شي پړسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوے د خاوند دے ځکه
وائي که ماله يې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدائے شته جنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دے چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي، لمبې ژمي کښې

مياندې دې لارې د بچو ښارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پسې ږنم
شېريني ځنګ کښې مې ويرېږي ښځه
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

او وائي دومره نادېدګه نهٔ يم
خو اوږې سترګې زمانه چې وينم
دَ سرو چارهٔ په ږرمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په ښځهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه يو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

دړې په بې ځايه وخت دې اورتېلم
داسې لالکمل شومه شېرېنې زما
لکه چې بانګ نه ښوک بانګي اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوې نهٔ وې
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي ژاړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد نامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه ترې وتلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وايم سر دې اوخوږي
څوک به پليت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فريب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ يم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووينم
وايم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وايمه نه
هغوي په ماکوې دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

دَ بې حسۍ هر وخت څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شين بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه ښته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو

دَ چم فضا دومره خرابه ده چې

ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تېوس کوم دې کښې ګناه چاته ده

ما مشران دَ کلي وژني په دې

چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چانه نهٔ غواړمه

که وس مې اورسېد ښېریني زما

واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده خهٔ دې خبر

ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند

دَ خوند رنځور ترې فحاشې جوړه کړي

اوو ایه پاتې په تاوان کښې دې څوک

ستاسو چړګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي

او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم

ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو

دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده جینکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاته روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړې
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چیا
خداېګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .عجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خونده وسیلې لټوي

○

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خوروي

○

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشې وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

○

ښېرېنه وائې که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرېږدې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وېښو اوخوره

○

په یو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

پړېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

○

دَ بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرینې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هېڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

○

ډېرې شلېدلې . دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

○

وینه مو جام نهٔ شي واوريږه شپه ده
منم شېرینې ډېره ګرانه ده خو
کټوي چغه کړه دَ زیتون تېلو کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که او سوزې پېتۍ نه بڼه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عیشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اورې کېږي
ځان ته بیوزې هم وهلی نه شو

د چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وې
هلته د کانو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې بڼه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دی
څه څه د لوبو ګوډاګي خو نه یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د بس سپورې هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه بڼه وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې جنته شي ګلرنګې، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هیڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

○

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وارخطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

○

غلے که ناست یم خو خو تکبر مه زهٔ
ما خاموشۍ کاڼے کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غږ اوکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ پږدمه خو
ښهٔ ته په ښهٔ، بد ته به بد وایمه
حجره، جمات کښې خلق فرق کوي

○

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

○

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شیرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس ښارېږي د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شې

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمبۍ څرېکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوايي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

Scanned by CamScanner

په زړه چاودون پورې مې خاندي ځله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کښې
د ښار په ښنګ باندې واکه پرېوته

زه به دې زهرو باندې نه وژلم
ځکه به له ما نه ارولے ؤ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نه وه

وائي شکونه په تا نه کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زه دې د زړه له زوره خلاصه کړمه

ښېرېنه وائې له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بېپلنې درته لوګي کړمه زه

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
ته چې په نيمه شپه کمسه پرانيزې
پېريان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ځې هېڅ خوند او نکړو
کونډې وښل هر څه په شرق اوګله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

شېرينې ستا ګيابې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اوليده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

خاخا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې يې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوه شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اوږدولی شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوښتی نه شي خو
اووائي دا ځل راته غبن مه کوه
بيا به قسم دے داسې کار نه کوم

پخه توبه که يې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پرے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته او ښودلې دا خبرې
چې دَ پښانسۍ تختې ته ما خېژوې
او وایه ستا خوله کښې دَ چا ژبه ده

خدائے شته چې کانے جور په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
ګلیا ده توت ته بیکیانه وائې

ستا سر تېږې خو یاد یدې کلې کښې
نن دې دَ چا ستر کې لیدلې دي چې
دَ پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژنه
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي دَ ذلت سره ځې
رب نه دَ باز غوندې فطرت او غواړه
پر یږده دَ بل په نمړي شخوند مهٔ وهه

توره را واخله سر پرې غوڅ کړه زما
که دَ جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته چې ساه لاله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لغړه ښځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومتئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائینس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ده دومره اطمینان ما له ره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

○

ما کښې هم کمښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

○

توبې اوباسه توبې ما توم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

○

نن راته جهل کښې یو قېدي او وېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
تو کلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

○

تا چې ډالۍ کړې را واپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړي دښمنان
څله ئې زهرو باندې اووژنه

○

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وېنا د پېغمبر رد کوي
نو کوخه ډب سپي ترېنه ښه ګڼمه

○

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امریکې خوندې په خوله کښې وي لا
یو زوراور ئې بې نېتې ګسه کړي

اثر پرېوځي په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو چوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجره کښې اوسې

○

موشګافي دې ئې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نه ځي
بېخي زه داسې تصوّف نه منم

○

څنګه وي نوره د ایمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

Scanned by CamScanner

بیخي صفا خبره اوکړه خو
څوک مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

څوک ښاستونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسې ئې رانچوړ داسې کړي
لکه دَ ناوې څخ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې ریز مریز کړم
لکه بد بخته ښځه پېغله چې
له دېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کاروند

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څېرې بدلوي

وصل ئې داسې ښهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شوملې ځکلې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نس په کوټه
راسره داسې کوټه تا اوکړه چې
په غرېدلو ستر کو هېڅ نهٔ وينم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ دهٔ، مينه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونئ
تاودهٔ ستونه راته خله کوې

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بيا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مينې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو څېولو ته ځان غورځوي

ځپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا ته چې يل پربنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګډوي حجره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښے هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسي دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائي دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
راته په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلا نهٔ کوي

پېۍ چې دَ تي ماشوم له نهٔ ورکوي
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

دَ ساینس دا معجزه هم اووینئ
میاندوته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږې راولي

چې ئې په ټي . وي اشتهار اوکتهٔ
وښُل ئې دا په ننګو ډېر ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچي راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څۀ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې بنهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څۀ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څۀ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راتول شي په ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهُ غوښتلو هېڅ اونهُ شو
دَ دوؤ په تېرکښې ئې لښ اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهُ لکه خو نهُ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهُ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلے دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهُ شمه

سر ترې قلم کړه ورته گورې څـله
له دې نه لویه بې ننگي نشته دے
پلار چې راپاسې خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
ته دَ بېگم نه مشوره اخلې

رښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
ستر که زما دَ هېڅ نه هم نهٔ رپې
په ما توتان څله څنړې شېرينې

Scanned by CamScanner

وړې مبارک ورته د نوښت واوره شه
خو ستا د سپين سر نه قربان شم ابره
باطن له میاندو نه چې شو کوي

○

هر څه چې وو خو تا پاسه چوړن نه کوو
راته په شا چا تپوسے ګټي جوړ
داسې چې خولې پورې دي ښې اوترو

○

درسره دا خبره منه منمه
که زړه دې تور دے له دنيا ناهده
نو بيا د کور سفيدې شمله کوي

څوک د فطرت لارې نیولے نه شي
زخم چې سپوا شي تا ته ښه پته ده
ګلانې شهلا، آتش فشان شي غرونه

○

ننۍ چې مې شونډې ورته اوچیچلې
وښل مې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجي شوي دے

○

څوک ترینه سمه ورځ بیدلے نه شي
راغله مې اوښکو په رخسار خواره کړه
ښکاري چې بیا چاته اوبه خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دَ وښ دا لوړې احسان به څوک هېر وي
لا جینکۍ دَ ښځو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځاے په زړهٔ کښې
په صفایۍ باندې ئې مه تېروځه
هېرو خپل ځ دَ ایښې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ور په خولې کړهٔ زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا
دَ سیند چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
څو ما څهٔ داسې اوربدلي دي چې
خپله برجو له پردي باته بنهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته وریځې غرغنډه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ ویښئه ځړه پرېږدوه
یتیم که وي هم خدائے خوشحاله کړلو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

دَ حقیقت زهر کوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو بانډې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړي زما

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ ویني

شیرینې دا یو اعتراف په کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږمۍ، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) سترګو کښې خوب دَ ډکو دریابې نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوندنهٔ کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم ـ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library